

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 44

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmål nr. 7 og 8 (Såremner)

Herad: Sörfold

Emne: Veving

Bygdelag:

Oppskr. av: Lyder Kvantoland

Gard:

(adresse): Engan i Salten

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja, delvis

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
Ogsaa etter andre heimelsm. i alder opptil 80-90 aar.
Smaabruker-og fiskerfamiljer.

SVAR

1. Til ytterklær bruktes i eldre og gammel tid omtrent bare vadmél, baade graatt og svart farget. Vadmél var alltid vevd som vengtøy. Dette fikk de ved aa trö to tröer for hert slag, fra venstre til høyre og saa begge rörtröene, saa tilbake igjen fra venstre. Etter at det ble fabrikket til farging og stamping av vadmél ble det av og til sent bort til slik beredning naar det skulle være til helgedagsklær. Skulle det være riktig til stasklær, som konfirmasjon-og bryllupsklær fikk de vadmél overskaaret. Dette vil si at de fikk det behandlet paa fabrikk saa det lignet temmelig paa klede. För den tid det ble fabrikket stampet (tövde) de vadmelet selv og dampet (strök) det slett og brukte det som det vaar.

2. Kvinnene brukte vadmél til jakker og delvis skjört.

3. Til undertøy brukte menn og kvinner samme tøy.

Det var to-skjell og vengtøy, de kalte. To-skjell bruktes til skjorter, men i senere tid gikk de over til aa bruke noe de kalte söskentøy. Det vat mjukere enn to-skjell. Söskentøy vevde de med to skaft knytt i en tröe. De fire skaft ble knytt i de to mitterste tröer. Vanlig brukte de bare fire tröer i veven. Til underbukser og natt-tröyer, de kalte, brukte de vengtøy. Dette tøy vevde de med et skaft i hver tröe. Plagget natt-tröye brukte mennene istedet for overskjorte naa. De färgedes som oftest röd. Senere tok de til aa vevde tøy et til dem röd og hvit stripet. Dette tøy et brukte ogsaa kvinnene til snörliv:

~~Spørsmål 4 og 8 kan jeg ikke svare paa sikkert paa naa~~

5. Låken var av lerret de vevde etter at det kom bomullsgarn i handelen. En kone som levde for ca. 70 aar tilbake vevde 12 alen lerret for dag, som det ennaa gaar ord av som en prestasjon. Anna Olsdtr. Einkrog, Sörfold.

8. Aaklär, til aa legge over feld naar det skulle være fint, og tepper var alltid vevd av vengtöy (4-skaft).

II. Det var forskjellige mönstre her paa aaklär og tepper. En mye brukt mönster var svensk-mönster - svensk-rutet. Det bestod av smaa.ca. I sm. ruter som var satt i mönster av större ruter, slik at hele teppets mönster bestod av disse I cm. s ruter. (Er det særlig intresse for denne mönster kan jeg paa oppfordring fotografere et slikt teppe.)

Säremne 7. Renning og vadmél.

Her bruktes Rennstol til renning av vev. Rennstolen bestod av 2 rammer arbeid av kraftig materialer, ca 1,80 m meter höy og ca 1,20 m. bred, i rektangelform. Disse 2 rammer ble under bruk satt opp med endestykkene i kryss med en stake gjennom dem som rennstolen svinget runt sin egen akse paa. Denne staken stod med ene ende paa gulvet og andre gikk rundt i et nemme i en av loftsbjelkene. Under renning av veven svingte den som stod for arbeidet rennstolen rundt med ene handa og holdt de 4 traader som gikk av kabbene i andre handa slik at renningstraaden gikk opp og nedover rennstolen i spiral. (Men dette er vel godt kjente ting?)

--- Om vadmél se foran. Vadmél vevdes ikke som einskjeft, men som vengtöy, med alle 4 skaft og et paa hver tröe. Einskjeft og toskjell er samme sort veving, etter opplysning fra flere, slik de har hatt det her.

---- Säremne 8. Beregning ved veven.

1. Nei, ingen bestemt lengde. Den kunne være fra 30 til 80 alner, uanset hva töy det var.

2. Bredden regnet de i ~~alner~~ alen, etter pass.

Et pass var lik 30 traader av renningsgarnet i skjeia.

En hel vevbredde (töyet) var vanlig 21 pass. Til 21 pass bruktes det en 16-pass skjei. De tredje to traader mellom hver tind i skjeia. Passende bredde til underklär for mannfolk var I I/4 alen

3. Se spørsm. nr. 2. "Basmé" De nevner maa være vaart "pass".

X) 4. Spørsmålet kan neppe tas bokstavelig. Jeg forstaar det saa at islett-traaden som nevnes er traaden som gikk fra skyttelen og ble slaatt inn i renningstraaden. Den kalte de her for ~~veft~~ "veft", og var en traad for hvert slag med slagbordet, mot at renningstraadens tall var etter vevens bredde.

5. Til vadmél, som de spant garn selv baade til renning og veft, skulle det like mye til av hvert slag. Det siste det vevdes vadmél var det bare en og annen av de eldste kvinner som kunne spinne pent og godt vadmélgarn. De var kyndige paa omraadet og spant alltid like mye av rennings- og veft-garn.

X) Senere har fått vite at veften "opå" kalles islett
brød her også